

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2021 – Volume 30, Issue 6, pp. 8–11
<http://doi.org/10.18352/jsi.712>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences

Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Tijs Van Steenberghe, Didier Reynaert, Griet Roets, &
Jessica de Mayer. (2020). *Ervaring werkt?! Ervaringskennis
cocreatief inbedden in je organisatie*. Leuven/Den Haag:
Acco. € 20. 152 Pagina's. ISBN 9789463798266

BOOKS

SASKIA VAN DORP

Saskia van Dorp, Coördinator en docent bij het IGPB - Instituut voor Gebruikersparticipatie en
Beleid, Amsterdam (Zie: www.igpb.nl/trainingen/toed/)
E- mail: svandorp@igpb.nl

HET BELANG EN HET GEBRUIK VAN ERVARINGSDESKUNDIGHEID

De inzet van ervaringsdeskundigen en van ervaringskennis als derde kennisbron, geniet in Nederland steeds meer aandacht. In 2003 startten de eerste opleidingen en trainingen voor ervaringsdeskundigen. In de praktijk worden er langzame stappen gemaakt en blijft het regelmatig 'modderen'. Dat is de ervaring van ervaringsdeskundigen zoals die naar voren komt in de trainingen die het Instituut voor Gebruikersparticipatie en Beleid (IGPB) verzorgt. Nog steeds zijn er instellingen die twijfels hebben over de inzet van ervaringsdeskundigen en het belang van ervaringskennis, al is er inmiddels een breed draagvlak en bredere erkenning. In Vlaanderen is nu een boek verschenen over de vraagstukken die met de implementatie van ervaringsdeskundigheid te maken hebben.

Ervaring werkt?! is een boek waarin issues, die spelen rondom de inzet van ervaringsdeskundigen en ervaringskennis in de zorg en het sociale domein, op een bijzonder heldere manier aan de orde worden gesteld. Het is een verslag van een driejarig praktijkgericht onderzoeksproject van de Academische Werkplaats Vermaatschappelijking van de Hogeschool Gent. Voor dit project zijn acht teams uit de verslavingszorg, geestelijke gezondheidszorg en jeugdhulpverlening onderzocht op de inzet van ervaringsdeskundigheid. Alle spelers in het veld zijn in dit onderzoek betrokken, helaas met uitzondering van cliënten. Hier kom ik later op terug.

Het verslag beschrijft een fundamenteel proces van co-creatie: samen nadenken en uitzoeken wat ervaringskennis betekent voor de hulpverlening, zodat er mogelijkheden ontstaan voor een gedeeld eigenaarschap van ervaringskennis tussen ervaringsdeskundigen, professionals en cliënten. Ervaringskennis wordt gezien als derde bron van kennis, naast professionele en wetenschappelijke kennis. Niet alleen vanuit de ervaringswerkers en andere zorgprofessionals gezien, maar ook vanuit het beleid van instellingen en het bestuur, directie en management. Veel issues die spelen worden toegelicht en besproken. Erkenning van het cliëntenperspectief en hun sociale netwerk is een van de uitgangspunten van het boek. Het landelijk beleid en vraagstukken van stigmatisering en uitsluiting zijn andere thema's die aan de orde komen.

Per hoofdstuk wordt een thema uitgewerkt: van het praktisch gebruik van ervaringskennis in de eigen context, via een discussie van meer sociologische en epistemologische vraagstukken, naar de positionering en ondersteuning van ervaringsdeskundigen. Het afsluitend hoofdstuk geeft een blik op de toekomst.

Aan het einde van ieder hoofdstuk staan concrete oefeningen beschreven, die met de betrokken partijen gedaan kunnen worden. Ook zijn er leestips, gekoppeld aan het thema van het hoofdstuk. De laatste hoofdstukken sluiten af met zogenoemde 'dwarsliggers': dilemma's en vragen die voortkomen uit het hoofdstuk. Een voorbeeld is de dwarsligger in hoofdstuk 7 (p. 97), waarin de verschillende rollen van ervaringsdeskundigen worden beschreven:

- Houdt het creëren van een specifieke functie voor ervaringsdeskundigen het wij-zij denken in stand?
- Als ervaringsdeskundigen hetzelfde doen als professionals, zijn het dan niet louter goedkope werkrachten?
- Moeten we de inzet van ervaringsdeskundigen op termijn overbodig maken?

BOOKS

In het boek staat niet zozeer de vraag centraal wanneer ervaringskennis ingebracht dient te worden in een organisatie, maar eerder hoe ervaringskennis op alle niveaus in de organisatie serieus genomen kan worden door de inzet van ervaringsdeskundigen in te bouwen en te ondersteunen. Dat is een gemeenschappelijke uitdaging voor alle betrokkenen, waarin samenwerking, openheid over twijfels en vragen over het hoe en waarom aan de orde komen. Iedereen is eigenaar van dit vraagstuk en niet alleen de ervaringsdeskundigen. Zo wordt de valkuil omzeild dat ervaringsdeskundigen in hun eentje hun positie zouden moeten waarmaken en verdedigen.

Het boek biedt een bijzonder praktische handleiding voor elke organisatie die ervaringskennis serieus wil nemen en ervaringsdeskundigen wil inzetten op ieder gewenst niveau. Het advies is de implementatie te starten met het doorlichten van de eigen organisatie aan de hand van de thema's van de hoofdstukken. Als alle lagen van de organisatie, - directie, management, werkvloer en ervaringsdeskundigen -, daarbij betrokken worden, dan ontstaat gemeenschappelijk gedeelde kennis over de staat van de organisatie. Duidelijk wordt wat mogelijk is en wat niet, waar de problemen liggen en waar de weerstand is. Zo komen sterke en zwakke punten, kwaliteiten en valkuilen, vragen en misvattingen boven tafel. Deze analyse vormt de basis voor het formuleren en implementeren van robuust beleid ten aanzien van de inzet van ervaringskennis en de aanstelling van ervaringsdeskundigen.

Ik heb het boek met veel plezier gelezen, het leverde herkenning op. In de trainingen van ervaringsdeskundigen die het IGPB geeft, horen we geregeld dat ervaringsdeskundigen in een eenzame positie zitten en met argusogen bekeken worden. Vaak zien we in de praktijk dat er slechts één ervaringsdeskundige in een team zit en dat noch de teams noch de organisatie als geheel een uitgewerkt idee hebben van wat zij willen met en vragen van een ervaringsdeskundige. *Ervaring werkt?!* laat overtuigend zien dat de mogelijke bijdrage van ervaringsdeskundigen en ervaringskennis aan de bestaande zorg een *gemeenschappelijk* vraagstuk is van de hele organisatie en niet alleen de verantwoordelijkheid is van de ervaringsdeskundigen. In dit opzicht is het boek een stap vooruit.

Een punt van kritiek is dat cliënten niet zijn betrokken in het beschreven co-creatieve onderzoeksproces. Zij vormen een cruciale partij, die gevraagd kan worden naar hun ervaringen. Wat vinden cliënten van de bijdrage van ervaringsdeskundigen? Voegt dat voor hen iets toe aan de zorg of niet? Welke rol heeft de ervaringsdeskundige voor hen? Welke wensen hebben zij en

wat missen zij als er geen ervaringsdeskundigen beschikbaar zijn? *'Nothing about us, without us'* (vrij vertaald: Niets over onze hoofden heen) is immers een belangrijk uitgangspunt van de beschreven benadering in dit boek.

Wat verder opvalt is dat de ervaringen met de inzet van ervaringsdeskundigen in de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting niet zijn meegenomen in het onderzoek. Al sinds 2000 verzorgt *De Link* in Vlaanderen opleidingen van ervaringsdeskundigen en onderzoek op dit gebied, waar veel van geleerd kan worden. Wel wordt in het boek verwezen naar de theorie over 'The Missing link', die op basis van deze lange traditie ontwikkeld is. In deze theorie wordt gewezen op de diepe kloven tussen de cultuur van mensen die leven in generatiearmoede en de middenklasse-achtergrond van hulpverleners (zie De Link, 2014; Wuytack, 2011). Deze kloven zijn verantwoordelijk voor vele misverstanden tussen armen en hulpverleners. Dat is een belangrijke reden om mensen met geleefde armoede-ervaring in te schakelen bij armoedebestrijding.

Een laatste kanttekening is dat de presentiebenadering in het boek te weinig aandacht krijgt. Present zijn wordt wel als rol van een ervaringsdeskundige genoemd (in hoofdstuk 7), maar aan de presentietheorie van Andries Baart (zie bijvoorbeeld Baart, 2004) wordt geen aandacht besteed. Ook is er geen verwijzing naar literatuur over dit onderwerp. Terwijl de presentiebenadering in Nederland een belangrijke benadering is in de zorg, niet alleen voor ervaringsdeskundigen, maar ook voor reguliere hulpverleners. Het aansluiten bij de ervaringen van cliënten, hun levensverhalen, nabij zijn en luisteren naar hun ervaringen zou een taak van iedere hulpverlener dienen te zijn en niet alleen van ervaringsdeskundigen.

REFERENTIES

- Baart, A. (2004). *Een theorie van de presentie*. 3^e druk. Lemma.
- De Link. (2014). *De kracht van ervaring. Training voor tandems in armoedebestrijding in Nederland*. Brussel: VZW De Link.
- Wuytack, F. (2011). *The missing link*. Documentaire. Brussel: De Link.